

РЕЦЕНЗИЯ

**на дисертационен труд
за придобиване на научна и образователна степен „Доктор“**

от: доц. д-р Данка Щерева Николова

Област на висше образование: Педагогически науки.

Професионално управление : 1.2. Педагогика.

Докторска програма : Специална педагогика.

Университет: Софийски Университет „Св. Кл . Охридски“.

Факултет: Факултет по науки за образованието и изкуствата.

Име на докторанта : Мария Мереметиду

Научен ръководител: проф.дпн Мира Цветкова- Арсова

Тема на дисертационния труд : “Влияние на пола при избор на образование и професия от лица със специални потребности“

Актуалност на тематиката

Днес по темата на дисертационния труд не се провеждат много дискусии и проучвания и считам, че именно това буди професионален интерес и въпроси: какви са плюсовете и минусите в процеса при избор на образование и професия от ученици с увреждания , каква е зависимостта на този избор от пола на индивида.

Дисертационният труд, дава нови сведения и нова светлина за възможностите и желанията на двата пола към тяхната бъдеща професионална ориентация и професионално развитие. В този смисъл темата на дисертационния труд е актуална, а изследователските въпроси в нея са ценни в практико – приложен план.

Биографични данни за кандидата

Мария Мереметиду завършва своята бакалавърска степен на образование в Университета в гр. Янина, Гърция 1999 г. Следва завършване на магистърската степен , която е в Солунския Университет “Аристотел“ през 2008 г.

Своя професионален опит като преподавател Мария Мереметиду започва от 2004 г. в Специално професионално образователно училище в гр. Полигирос. Нейният професионален път продължава в различни Специални професионални образователни училища и в различни периоди от време тя работи в гр. Драма, Солун, в Ираклия и Серес.

През своята 20 годишна преподавателска работа тя активно участва в над 26 обучения и специализирани семинари, свързани тематично със значими проблеми в образователната практика. За всички тях тя е получила сертификати или удостоверения, които е представила.

Госпожа М. Мереметиду е активен член и на някои професионални организации като: Съюза на филолозите - гр. Серес, на Обединеното училищно настоятелство за средно образование в същия град и други.

Зачислена е на редовна докторантура в СУ „Св. Кл. Охридски“, в Катедра „Специална педагогика“ на 15.02.2019 г. със заповед №РД20-492/15.02.2019 г. и научен ръководител проф. д-р Мира Цветкова.

Структура и съдържание на дисертационния труд

Предложеният дисертационен труд е с общ обем от 194 стандартни страници и включва въведение, четири основни глави, дискусия, заключение, приноси към теорията и практиката, литература от общо 176 източника на латиница, които включват законови разпоредби, интернет източници, книги и две приложения.

Във въведението е дадена ясна и точна обосновка от необходимостта да се даде нова светлина по темата, да се изследват нагласите и желанията за бъдеща професия на лица със СОП от двата пола.

Първа глава е озаглавена „Лица със специални потребности - дефиниции, класификации, категории“. Разглеждат се основни дефиниции за нарушенията и се прави точна квалификация и коментар на термините от документи на СЗО. В Параграф 1.3. докторантката представя и обширна информация на „модели за тълкуване/ категории на уврежданията.

Втора глава е дифенирана „Системи за подкрепа и професионално обучение на лица със специални потребности“. Тук са очертани съвременните тенденции и политики в Европа, касаещи лицата с увреждания, тяхната професионална пригодност и реализация, коментирани са документи и законодателни рамки. Като недостатък ще отбележа, че глава втора е доста обемна като съдържа 8 параграфа съответно с много подпараграфи.

Давам добра оценка на оформеното съдържание на параграф 2.3.3 и 2.3.4, касаещи професионалното образование и обучение в Гърция, както и на параграфи 2.4, 2.5, 2.6 2.7 които се отнасят към възможностите за самостоятелен живот, обучение и социално включване на лица със специални

образователни потребности. Тук са използвани съвременни данни на СЗО, Неправителствени организации и статистически данни на ООН. Добро решение на научния ръководител проф.дпн Мира Цветкова и докторантката е отпадането на параграф 2.8 от структурата на дисертацията, който беше с дълги, неясни фрази и не достатъчно свързан с темата .

В трета глава е представена методологията на изследването. В този дисертационен труд се използва комбинация между количествено и качествено изследване или тъй наречения „смесен метод“ на изследване, който е приложим в научни разработки. Принципно, този метод значително обогатява анализа и представя по - цялостна картина и разбиране на изследвания проблем.

В конкретния случай М. Мереметиду представя двата вида изследване :
1.Проведено е количествено изследване с извадка от 104 ученици с увреждания от 4 различни училища в Гърция, район Солун. Възрастовият диапазон на участниците е 14-18 години.

Изследователският инструмент са 2 броя въпросници за количественото изследване . Първият въпросник е съставен от 2 части(А, Б), които са насочени съответно към:

- **А** Лична/Демографска информация за участниците - включва 12 въпроса
- **Б** Избор на образование и професия – включва 20 въпроса.

Като цяло той е добре структуриран и включва всички видове въпроси за събиране на изчерпателни данни по темата.

2. Приложен е втори въпросник с 6 въпроса, чрез който е получена информацията на проведените 4-те случая, дълбочинни интервюта /кей стъди/. Те логично допълват споменатото по-горе количественото изследване и очертават основните тенденции, свързани с професионалната насоченост на ученици с увреждания.

Ясно и точно са формулирани цели на проучването. След допълнителна корекционна работа с научния ръководител са изведени и задачите, които кореспондират с хипотезите.

Издигнати са 5 хипотези. Всяка от тях е с две еднакво-смислови подусловия „а“ и „б“, насочени съответно към двата пола и кореспондиращи пряко с темата на дисертацията.

Тук е вмъкнат текст с описание на уврежданията на анкетираните 104 ученици, което беше пропуск в дисертационния труд, представен на вътрешната защита. Тези данни намираме като информация и в четвърта глава, таблица 2 както и уточнение, че въпросникът за количественото изследване е позициониран в приложение 1 .

В параграф 3.8 „ Процедура за събиране на данни“ са представени всички сведения за условията,средата и начина по който са проведени

анкетите сред 104-те участници, както и стъпките по провеждане и събиране на информация от 4-те казуса.

Ще отбележа, че като цяло изследователската част е добре планирана и организирана, по стандартите за оформяне на дисертационен труд и обхваща нормалния обем страници : от 112 до 182 .

Представени резултати са оформени в **глава четвърта**. Те са онагледени с общо 31 таблици и 50 диаграми . Считам, че използваната методика за анализ на данните е адекватна на поставените цели и хипотези .

Като възможност за анализ на събраните данни от изследването и статистическа обработка се използват SPSS, както и инференциална статистика със значимост 5% / т.е. за статистически значими се считат резултати със стойност по- малка от 0,05/ . За по- голяма валидност са използвани и 4 непараметрични тестове, описани в параграф 3.7 „ План за анализ на данните“ като някои от тях са: X kwadrat, тест на Ман Уитни, тест на Крускал Уолис.

Данните , събрани от 4-те казуса дават задълбочена личностна информация и са анализирани тематично. Цялостно всички части на изследването са логично и разбираемо анализирани.

Следват отделни глави: дискусия, заключения, приноси към теорията и практиката. Те са добре оформени и дават точна , ясна и обобщаваща информация , свързана с резултатите както от количественото изследване, така и от 4-те казуса.

Библиография

Съдържа богат набор от общо 176 научни източници разработки. Това са съвременни разработки на гръцки и чуждестранни автори и обхващат периода от последните 20 години.

Автореферат

Авторефератът е разработен върху 62 страници. Той отразява точно структурата на труда.

Данни от антиплагиатската програма

Те са в рамките на допустимите стойности, а именно:

КЦ1=15.72% под 50%,

КЦ3=4,88 под 50% ;

КЦ2 =5,35% . Тук се забелязва много леко завишаване на процентите, което е подложено на обстоен преглед от страна на научния ръководител. Той не е установил опити за плагиатство.

Публикации по темата на дисертацията

Научните публикации, които представя докторантката Мария Мереметиду са 5 на брой . Периодът на четири от тях е от 2022 г. . Две от споменатите са публикувани в онлайн списание ISSN 1108-5509, 2022, другите две са публикувани в сборниците на СУ от 3-та научна конференция на ФНОИ (10-11 ноември 2022 г.).

Изброените 4 публикации са тематично свързани с дисертационния труд и представят отделни етапи от цялостната работа на дисертацията. Петата публикация е доклад от обучителна конференция по специално образование, проведена 2006г.

Като брой и съдържание първите 4 отговарят на изискванията за допускане на автора до защита.

Лични впечатления

Нямам лични впечатления от докторантката Мария Мереметиду.

Въпроси към докторантката :

- 1.В параграф 2.3.2.3. споменавате, че няма законодателна рамка на модела за т.н подкрепяща заетост, но той се прилага от неправителствени организации чрез специфични програми. Какви са основните причини, които затрудняват прилагането на тези програми?
2. Имахте ли съдействие или някакви пречки при провеждането на 4-те дълбочинни интервюта?
- 3.Обобщете каква е професионалната насоченост при изследваните ученици с тежки и дълбоки нарушения според половите различия.

Заклучение:

Темата на дисертационния труд е актуална, а изследователските въпроси в нея будят професионален интерес и предизвикват бъдещи търсения в теоретичен и практико – приложен план. Докторантката показва възможности за много добър анализ на литературните източници по темата в теоретичната част , както и уменията си за разсъждения, обобщения и аналитичност при интерпретация на данните от своите проучвания / визирам изследователската част.

Дисертационният труд, представен за защита от докторантката Мария Мереметиду отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Правилника на СУ „Св. Кл Охридски”.

Цялостно трудът доказва, че госпожа Мария Мереметиду притежава теоретични и практически познания в областта, в която работи. Представените теоретични анализи и методологията на изследването отговарят на специфичните изисквания за подобна научна разработка .

Препоръките към практиката демонстрират професионална ангажираност на докторантката към темата .

Давам своята положителна оценка на обсъждания труд, на представените автореферат , обобщени изводи и препоръки към практиката.

Всичко описано, в моята рецензия ми дава основание да предложа на УВАЖАЕМОТО НАУЧНО ЖУРИ ДА ПРИСЪДИ НА Мария Мереметиду

ОБРАЗОВАТЕЛНА И НАУЧНА СТЕПЕН „ДОКТОР”, в област на висше образование Педагогика, професионално направление Педагогически науки, Докторска програма „Специална педагогика”.

23.10.2025 г.
София

Автор на рецензията: доц.д-р Данка Щерева